

připouští, nerozeznáváje, zda byla tato firma již do obchodního rejstříku zapsána čili nic. Nejde tu o firmu novou, nýbrž o firmu starou, třebaš jen krátce trvající a nutno tudíž použití zásad čl. 24 obch. zák. a nikoli předpisu čl. 15 a 16 obch. zák., jak se nižší soudy mylně domnívají. (Srv. rozh. nejvyššího soudu čís. 3880 a 4120, pak judikát býv. nejvyššího soudu vídeňského čís. 177.)

Čís. 7740.

Zákonné zástavní právo zasílatelovo.

Třebaš doprava zboží mohla býti provedena pouze postupně po vagoněch, vážne zákonné zástavní právo zasílatelovo za celou jeho pohledávku ze spediční smlouvy jak na veškerém zboží odevzdaném mu ku přepravě, tak na každém jednotlivém vagonu tohoto zboží a jest mu dáno na vůli, chce-li zatížit jednotlivé vagony celým zbytkem své splatné pohledávky či poměrnou jeho částí, a ke kolika vagonům chce své zástavní právo uplatnit.

Vznik ani smluvního ani zákonného zástavního práva zasílatelova není podmíněn dospělostí pohledávky.

Stejně jako smluvní vztahuje se i zákonné zástavní právo zasílatelovo nejenom na pohledávku, pro niž se zadržení stalo, nýbrž i na náklady zadržení (skladištné a útraty řádného opatrování), a to i tehdy, když pohledávka sama snad již byla zaplácena.

Zasílatel jest oprávněn uplatnit zadržovací právo zadržením a uskladněním zboží ve stanici odesílací a není povinen vybrati své pohledávky dobírkou, ví-li, že dobírka nebude vyplacena.

(Rozh. ze dne 28. ledna 1928, Rv II 194/27.)

Žalobě, již domáhala se žalující firma na žalované zasílatelské firmě vydání dvou vagonů ovsa, jež žalovaná zadržela a uložila ve skladišti veřejné skladištní společnosti v Mělníku franko skladiště této společnosti, bylo oběma nižšími soudy vyhověno.

Nejvyšší soud žalobu zamítl.

Důvody:

Žalující společnost žaluje o vydání posledních dvou ze 120 vagonů ovsa, jichž přepravu z Hamburku do Olomouce žalovaná zasílatelská firma převzala spediční smlouvou, ujednanou závěrečnými listy ze dne 29. května 1925 a 30. května 1925, později však v ustanoveních o výši vedlejších poplatků a o placení dovozného z Mělníka do Olomouce částečně změněnou. Kdežto 110 vagonů bylo žalovanou stranou přepraveno a žalující společnosti vydáno bez jakékoliv zálohy nebo dobírky již v červnu a červenci 1925 a dalších osm po případě devět vagonů bylo z Mělníka podle příkazu žalující společnosti odesláno po složení zálohy 100.000 Kč, byly poslední dva vagony zadrženy ve skla-

dišti v Mělníku ku zajištění zbytku pohledávky za spedici všech 120 vagonů. Žalovaná firma vypočítává tento zbytek k 11. březnu 1926 na 55.863 Kč 80 h, ale žalující strana tvrdí, že zaplatila již vše, k čemu byla podle smlouvy povinna, a že zadržení posledních dvou vagonů není proto zákonem odůvodněno. Předmětem sporu není ovšem popření pohledávka žalované firmy, nýbrž její povinnost, vydati zadržené zboží. Spor o pohledávku nedošel výrazu ani v žalobním návrhu, ani mezitímním návrhu určovacím, nemohl proto dojíti rozřešení v rozsudkovém nálezu. Pokud se jím nižší soudy vůbec zabývaly, řešily jej jenom jako otázku předurčující a i to způsobem neúplným. První soud podotkl sice mimochodem, že žalovaná strana nemá již žádných nároků, ale podstatný předpoklad tohoto jeho výroku, že ve sporné pohledávce 55.863 Kč 80 h jest započítán neprávem účtovaný příplatek za nízkou vodu sumou 47.152 Kč odporuje spisům. První soud přehlédl, že podle výtahu z knih bylo žalovanou stranou nahrazeno na onen příplatek 7. prosince 1925 15.920 Kč, takže z celkové pohledávky 55.863 Kč 80 h připadá na něj již jenom 31.232 Kč. Že zbytek 24.631 Kč 80 h byl celý účtován neprávem, nebylo nižšími soudy zjištěno, není však ani třeba zjišťovati. Nesporný přednes stran a skutková zjištění nižších soudů dostačují k rozhodnutí sporu. První i odvolací soud vyhověly žalobě jednak pro nedospělost pohledávky, již si žalovaná strana osobuje, jednak proto, že se ředitel žalované firmy R. na počátku srpna 1925 při rozmluvě se zástupcem žalující společnosti B-em prohlášením, že ihned po dojití slíbené zálohy 100.000 Kč veškeré tehdy zadržené vagony vyexpeduje, zástavního neb zadržovacího práva na všechny vagony vzdal. Uvažování o žalobním nároku s hlediska práva zadržovacího podle čl. 313 obch. zák. bylo zbytečné. Zákonné zástavní právo zasílatelovo jest silnější než kupecké právo zadržovací, až na to, že se vztahuje jenom na zboží, dostavší se do držení zasílatele na základě onoho spedičního příkazu, z něhož vznikla i jeho pohledávka, kdežto kupecké právo zadržovací může býti uplatněno také pro jiné obchodní pohledávky, tedy i pro pohledávky z jiných smluv zasílatelských. Je-li tu zmíněná spojitost mezi pohledávkou zasílatelovou a zbožím, ale přece není podmínek pro zákonné právo zástavní, nemůže býti uplatněno ani právo zadržovací. Podle názoru prvního soudu přichází v úvahu právo zadržovací proto, že by si žalovaná firma mohla osobovati zástavní právo k zadrženým dvěma vagonům jenom pro nároky, vztahující se právě na ony dva vagony, nikoliv tedy pro pohledávky vzniklé spedicí dříve odeslaných 118 vagonů. S tímto názorem, o němž se odvolací soud nevyslovil, nelze souhlasiti. Podle § 457 obč. zák. vázne zástavní právo na zastavené věci jako celku i na všech jeho částech; každá část zastavené věci ručí za celou pohledávku. Ačkoliv zasílatelská smlouva o přepravě 120 vagonů ovsa mohla přirozeně býti splněna jenom postupně podle toho, jak oves došel do Hamburku na třech lodích, z Hamburku byl dopraven do Mělníka po člunech, a z Mělníka musil býti odeslán po jednotlivých vagonech, přece vázlo zákonné zástavní právo pro celou pohledávku žalované strany ze zasílatelské smlouvy jak na

veškerém ovsu odevzdaném jí v Hamburku ku přepravě, tak na každém jednotlivém vagonu tohoto ovsa. Bylo sice právem žalované strany, pokud nebylo nic jiného smluveno, uplatňovati také své zástavní právo postupně, zatížití tedy každý jednotlivý vagon dobírkou a dobrati vždy jen poměrnou, na vagon připadající část splatné pohledávky, ale nebylo to její zákonnou povinností. Bylo na její vůli, chce-li zatížití jednotlivé vagony celým zbytkem své splatné pohledávky, či poměrnou jeho částí, a ke kolika vozům chce své zástavní právo uplatniti. Nepřichází-li v úvahu kupecké právo zadržovací, jest zřejmě nesprávným názor znalce, že zadržení sporných vagonů bylo hrubým přehmatem, a že žalovaná firma by byla bývala k němu oprávněna jen v případě insolvence žalující společnosti. Podle čl. 314 obch. zák. může býti zadržovací právo pro nedospělé pohledávky ovšem uplatněno jenom při insolvenci dlužníka, ale vznik ani smluvního ani zákonného zástavního práva zasílatelova (čl. 306 obch. zák.) není podmíněn dospělostí pohledávky, proto stejně jako smluvní zástavní věřitel jest i zasílatel povinen vydati zástavu teprve po zaplacení pohledávky (§§ 451, 469 obč. zák.). Podle toho, co dosud bylo řečeno, závisí rozhodnutí sporu především na rozřešení otázky, zda přísluší žalované straně za žalující společností pohledávka ze spediční smlouvy o 120 vagonech ovsa, pro niž jí zákon poskytuje zástavní právo na přepravovaném zboží. Při tom třeba uvážiti, že stejně jako smluvní právo zástavní vztahuje se i zákonné zástavní právo zasílatelovo nejenom na pohledávku, nýbrž i na její příslušenství (§§ 912, 913, 471 obč. zák.), zástava ručí také za škody, způsobené věřiteli neplacením neb opožděným placením jeho pohledávky. Byla-li žalovaná firma v právu, když zadržela v Mělníku dva sporné vagony ovsa, ručí toto zadržené zboží netoliko za pohledávku, pro niž se zadržení stalo, nýbrž i za náklady zadržení, tedy za skladištné a za útraty řádného opatrování, to i tehdy, byla-li pohledávka sama snad již zaplacená. Ve sporné pohledávce 55.863 Kč 80 h jsou zahrnuty i tyto útraty, vztahují se na ně částečně účty ze 14. září 1925 a z 27. listopadu 1925, úplně pak pozdější účty z 22. dubna 1926 a 26. května 1926. Jestliže v době, když žalovaná firma zadržela sporné dva vagony, příslušela jí pohledávka, ospravedlňující zadržení, není žalobní nárok po právu ani tehdy, byly-li snad pohledávky, pro které se zadržení právem stalo, dodatečně, ale bez útrat vzešlých zadržením zaplacený. Kdy a pro které pohledávky byly sporné dva vagony zadrženy? Po prvé byly zadrženy spolu s jinými osmi vagony podle dopisu z 31. července 1925, poněvadž žalující firma do té doby, ač spedice byla až na 10 vagonů skončena a účty jí byly zaslány a ač již od 30. června 1925 byla upomínána o zálohu 150.000 Kč, na pohledávku žalované firmy nic nezaplatila. Toto zadržení nemá pro spor významu, neboť spor o době a o způsobu placení byl urovnán ústním ujednáním mezi ředitelem žalované firmy R-em a zástupcem žalující společnosti B-em tím způsobem, že se žalovaná strana zavázala po složení zálohy 100.000 Kč veškeré zadržené vagony vyexpedovati, což se až na dva sporné vagony i stalo. Tyto dva vagony zůstaly však zadrženy pro pohledávku 502.60 hfl., jež nebyla před-

mětem jednání mezi R-em a B-em a vážla na celé zásilce jako Hamburská dobírka. V korespondenci činí se o ní zmínka po prvé v dopise z 1. srpna 1925, v němž oznamuje žalovaná firma, že z příkazu Intercontinentale v Hamburku musila dva vagony ovsa zadržeti k zajištění této pohledávky a bude je moci uvolniti teprve, až věc bude vyřízena. Pohledávka ta byla, jak i znalec uznal, po právu, žalující společnost sama ji dodatečně uznala, ale zaplatila teprve 29. září 1925 a 7. října 1925 částkou 6.870 Kč 54 h. Před tím prohlašovala v dopise z 6. srpna 1925, 14. srpna 1925 a ještě 25. srpna 1925 kategoricky, že ji platiti nebude. Poněvadž této pohledávce i bez ohledu na příkaz Intercontinentale v Hamburku, by zásilka bez zaplacení nebyla vydána, příslušelo podle čl. 382 obch. zák. na přepravovaném zboží právo zástavní, stalo se zadržení dvou vagonů k jejímu zajištění právem. Další právo na zadržení zboží z důvodu zástavního práva vzešlo žalované straně súčtováním, jež jí žalující strana zaslala dopisem ze 14. srpna 1925, uznávajíc v něm veškeré pohledávky žalované strany jenom penízem 131.440 Kč 17 h. V této sumě nebyla mimo pohledávku 502.60 hfl. započítána ještě další podle výtahu z účtu již 27. července účtovaná a tudíž již splatná pohledávka 7.871 Kč 65 h na zaplaceném pojistném. Žalovaná strana upozornila na toto opomenutí již dopisem z 21. srpna 1925, ale obdržela zaplacení teprve 18. září 1925. Žalující strana nepopírala sice povinnost platiti tuto částku, ale ocitla se s jejím zaplacením v prodlení, které rovněž opravňovalo žalovanou firmu k zadržení zboží. Právní závěr odvolacího soudu, že se žalovaná strana vzdala svého práva zástavního prohlášením ředitele R-a na počátku srpna 1925 o vyexpedování všech vagonů po dojití zálohy 100.000 Kč, nemůže se vztahovati na zadržení posledních dvou vagonů pro pohledávky 502.60 hfl. a 7.871 Kč 65 h, poněvadž první pohledávka nebyla předmětem jednání, jež skončilo zjištěným výrokem ředitele R-a, ohledně druhé pohledávky se však poměry podstatně změnily tím, že žalující strana ji ve svém súčtování ze 14. srpna 1925 neuznala a, platic zbytek svého dluhu penízem 31.440 Kč 17 h, ji nezaplatila. Zda bylo zadržení oprávněno i pro další pohledávky žalované strany, jež zůstaly sporny, netřeba zjišťovati. Zbývá zabývatí se ještě otázkou, zda byla žalovaná firma oprávněna uplatniti zástavní právo tak, jak to učinila, totiž zadržením a uskladněním ovsa v Mělniku, či měla-li své pohledávky vybrati dobírkou, což jest pravidelným způsobem uplatnění zástavního práva povozníkovy i zasílatelova. K řešení této otázky nutí důvody prvního i odvolacího soudu, jež sice nepraví přímo, že zboží mělo býti odesláno na dobírku, ale nepřipouští jiného výkladu. Dovozuje-li první soud že srovnání ustanovení čl. 371, 382 a 384 obch. zák., že, když byly, jako v souzeném případě, smlouveny za přepravu určité paušální sazby, jest v nich obsažena i zasílatelova provise, a že proto nárok na zaplacení vzniká stejně jako u provise teprve po úplném provedení zasílatelského příkazu, nelze těmto jeho vývodům rozuměti jinak, než že odměna zasílatelova může býti požadována teprve při vydání zboží posledním povozníkem. Položení splatnosti zasílatelovy pohledávky na dobu ještě po-

zdější, činilo by předpis o zákonném právu zástavním pro provisi zasílatelovu bezúčinným, neboť vydáním zboží zaniká i zástavní právo. Mínil-li dále odvolací soud na základě posudku znalce, že v souzeném případě byla pohledávka na náhradu hotových výloh žalovanou firmou uvěřena až do provedení transportu, může za konečnou lhůtu uvěření býti pokládán opět jenom okamžik vydání zboží a právo na vybrání výloh dobírkou zůstalo by nedotčeno. To uznal ostatně i znalec, ale pochybil zřejmě v tom, že upřel žalované straně právo na dobírku při posledních vagonech z toho důvodu, že ji nevybíral u vagonů dřívějších. Bylo již doličeno, že zasílatel není ve volbě, u kterých částí zásilky chce uplatnit své zástavní právo, zákonem obmezen. Spornou otázku, zda byla žalovaná firma oprávněna zadržeti oves již v Mělníku, či zda byla povinna pokusiti se o vybrání svých pohledávek odesláním zboží na dobírku, dlužno však rozřešiti ve prospěch strany žalované. Nemělo by smyslu, ba naopak přičilo by se pečlivosti řádného obchodníka, již zachovati jest speditér povinen i při uplatňování svého zástavního práva, kdyby žalovaná firma byla odeslala zadržžený oves na dobírku, činila výlohy spojené s takovým zasláním a vyvolala nebezpečí útrat spojených s vrácením zboží neb jeho prodejem dráhou pro nevyplacení dobírky, ačkoliv věděla, že dobírka nebude vyplacena. Žalující společnost prohlásila již předem, že pohledávku 502.60 hfl. nezaplatí, bylo proto v zájmu i jejím vlastním, že byla ušetřena výloh, které by byly vznikly marným pokusem vybrati tuto sumu dobírkou. Žalovaná firma uplatnila své právo zástavní a splnila zároveň i povinnou bedlivost řádného obchodníka, zadrževši oves již v Mělníku. Tento její postup nebyl ostatně žalující stranou vůbec vytýkán, naopak může býti spatřováno uznání jeho správnosti v tom, že žaloba vymáhá vydání ovsa ve skladišti Mělnickém.

Čís. 7741.

Na pohledávku vymáhanou podle § 38 nařízení ze dne 12. května 1919, čís. 246 sb. z. a n. bankovním úřadem ministerstva financí nevztahují se předpisy oddílu I. a V. úmluvy mezi Československou republikou a republikou Rakouskou o úpravě závazků v rakousko-uherských korunách atd., nýbrž předpisy oddílu IX. a čl. 41. Dlužník lombardní pohledávky nemůže proti žalobě bankovního úřadu ministerstva financí o zaplacení této pohledávky s úspěchem namítnouti, že pohledávka ta má býti podle čl. 41 převedena na rakouskou vládu. Z toho, že československý stát zažaloval takovou pohledávku, dlužno usouditi, že stát nepokládá pohledávku tu za takovou, kterou by měla československá vláda převést na vládu rakouskou.

(Rozh. ze dne 28. ledna 1928, Rv II 425/27.)

Žalobě československého eráru proti žalované firmě o zaplacení 255.000 Kč, ježto si žalovaná vypůjčila od Rakousko-uherské banky za